

Szerelmes éveink

Szalay Károlyt a Szerelmes éveink című regényének megjelenéséig a szatíra és a komikum kiváló kutatójaként ismerték az olvasók. 1985-ös első kiadásakor egy regénytrilógia első köteteként, melyet később a Párhuzamos viszonyok és a Bikakolostor követett, a Szerelmes éveink nagy sikert aratott.

Szalay regénye olvasmányos memoárféleség, mely az Egyetem zárt világába kalauzolja olvasóját, a fordulat évétől az ötvenes évek közepéig. Hőse, a disszidens Csapody szerelmi históriáján keresztül, a választott műfaj ellenére elfogulatlanul, pontos tényismerettel mutatja be az ötvenes évek fiatal értelmiségének hétköznapijait, a nap mint nap megélt, megszokott, de végső soron mégsem elfogadott tébolyult rendszer ideológiáját. „Volt azonban valami katolikus viszonyulás a mi párt iránti érzelmeinkben. Azt hittük, hogy ha *belül*, gondolatainkban, meggyőződésünkben szocialisták vagyunk, azt méltányolni fogják, mint méltányolja az Isten a túlvilágon a hitet, s nem jöttünk rá arra, hogy csak a szájtépésnek és a hangoskodásnak van az egyetemen árfolyama.”

Szalay regényében mindvégig két témáról ír, a politikáról és a szexről. Tény, hogy regénye irodalmi félpornó, mégsem öncélúak szókimondó sorai, nem szexuális tabukat akar provokálni, sokkal inkább a politika hatását az egyénre kívánta bemutatni az ötvenes évek álszent, szocialista puritán-ságában. Hajdani alakokat idéz meg, akik a fojtogató mindennapokban szívesen menekültek (vagy lázadtak?) egy szép lány, vagy éppen egy megaszalódott prosti combjai közé. A szeretkezések pontos, de mégis mindig ízléses aprólékos leírása két szempontból is figyelmet érdemel, lehetővé teszi annak közlését, amire Szalay vállalkozott. Írni akart kendőzetlenül Rákosiról, 1956-ról, mint forradalomról a tirannus ellen, a kitelepítésekről, a padlássöprésekről. Ebben az esetben a szerelmes jelenetek eszközök a cenzúra átvágására. Ugyanakkor felszabadított egy sajátos nyelvet, melyet neveltetésünk, kultúránk a hálósobába száműzött, irodalmunk 1985-ig tabunak kezelt, holott részese mindannyiunk hétköznapijainak.

Szereplőinek jellemábrázolására az anekdotázást, az iróniát használja fel. Csapody naivságát így írja meg: „...de akkor még nem sejtettünk semmit, felhőtlenül, gondtalanul, reményektől dadogva hittünk a női nemi szerv és- Rákosival az élen- az MKP mindenhatóságában.”

Szalay Károly regényében két nőről ír (az alkalmi női mellékszereplők funkciója nem több a nemi vágyakozás előidézésénél) Gabiról a Nőről, és Juditról az elhasznált feleségről. Udvari Gabi, a fiatal, széparcú lány karaktere majdnem mindvégig álomszerű. Ő a nő, akiért sokan rajonganak, akit, bár látszólag könnyű, mégis nehéz meghódítani, alakja valószínűtlen, a visszaemlékező fantáziája által foldozott. Gabi kiismerhetetlen, akit az olvasó olyannak ismer meg, amilyennek a férfiak éppen látják. Csak legvégül, a kitelepítés okán válik kézzelfoghatóvá személye, akinek sorsával

azonosulni is lehet, mert mindaddig pusztán csak nő, mint pozitív érzelmek tárgya, akiről egy férfi férfinak ír, vagy akiről férfitársaságban beszél. Így válik a hősnő, a kacér lány Csapody számára az elszalasztott nagy lehetőséggé, akire szeretettel, szerelemmel néz, és érezhetően torzan ítéli meg. Judit alakja sokkal természetesebb, életszerűbb. Hajagos felesége, akiről ezt olvashatjuk: „... fekete haja gusztustalanul megszürcült, mindig csillogó fekete szemei beesettek, karikásak, szemei alatt duzzadt táskák, májfoltok, szép magas homloka most szüntelen ráncos, szája szegletében keserű vonás, orra, amely régen izgalmasan nemes vonalú volt, most pengeként hegyesedik ki az arcából, s amikor fürdik odanézni sem lehet.” Nem több a megunt feleségnél. Csapody számára viszont: „Alighanem Judit jelentette számomra az igazi, nagy, mindent felülmúló szexuális élményt.” A szépségét elvesztett Judit alakja valóságos, a férj szürkeségében látja őt naponta, míg Csapody számára hetéreként maradt meg emlékezetében. Judit perspektívájából válik továbbgondolóvá Gabi alakja, akit mindvégig azért kétségbeesítően kívánatos, mert nem több egy emlékkép-nél. Mégis vele mondatja ki könyve célját: „Téged még a történelem is elkerül, Látod, Fodort elvitte az ávéhá. Ivánt kizárták a pártból, te csak szemtanú vagy... cselekvésre képtelen szemlélő vajon jó tanú lesz-e egyszer belőled? Tudsz-e majd igazat szólni, vagy csak hipotéziseket mondasz a megtörtént és elmúlt valóságról?”

Szalay Károly szerelmi történetében az anekdoták, ágyjelenetek mellett, kirajzolódik a cselekmény-be ágyazott kortörténet, a tisztázó szándék, melynek célja az ötvenes évek átértékelése.

Erős Kinga